

Interiors de la casa del Puig

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	A la falda del Puig de la Baga situat al marge dret del Bastareny damunt del veïnat de l'Hostalet
Emplaçament	Pista de Bagà a Gisclareny, PK, 5 pista forestal que condueix al Puig.Trencall a dreta 500 m
Alçada:	992,2

Coordenades:

Latitud:	42.26533
Longitud:	1.8093
UTM Est (X):	401799
UTM Nord (Y):	4679923

Classificació

Número de fitxa	08093 - 67
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Gòtic Modern Popular
Segle	XIV-XVI
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	La masia té la coberta parcialment esfondrada i això fa que les dependències de la part nord estiguin en mal estat amb importants fissures, esvorancs i depreniments de l'estructura principal. La part sud per contra al mantenir la coberta es conserva en més bon estat i això provoca que els sostres, apviments i guixeries es conservin. Cal actuar urgentment a la coberta per poder salvar els elements que encara resten d'aquesta important masia de Gisclareny
Protecció	Inexistent
Número inventari	Si.IPA .3337
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Restringit
Ús actual:	Altres

Titularitat	Privada
Titular:	08092A005000790000YX
Fitxes associades:	
<u>Casa del Puig</u>	
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	dt., 05/11/2019 - 01:00

Descripció

L'interior de la masia presenta uns trets encara molt rellevants, raó de la qual hem decidit de fer-ne una fitxa individual. La porta d'entrada oberta a la paret sud-oest de la masia i formada per un arc adobellats de mig punt amb els muntants i ampits de pedra tosca està paredant un arc també de mig punt molt més ampli que ocupa l'amplada de tota la crugia sud. A la façana de migdia constiua una seqüència de tres arcs de mig punt de la mateixa factura que el de la façana oest i reforçats en cada tramada per arcs de mig punt interiors. Aquest arcs amb una orientació nord-sud estan construïts amb carreus de pedra i còdols de riu, mal treballats i escairats, units amb argamassa de calç i col·locats a "sardinell". Tenen la funció de dividir internament la crugia o ala de més a migdia mitjançant tres parts ben diferenciades, comunicades entre si i avui dia tapiades i convertides en altres estances de la masia. Aquest àmbit presenta forces similituds amb la masia de Cal Companyó de Brocà i també amb algunes arcades d'edificis del nucli antic de Bagà com a la plaça Major o pati del Forment per posar alguns exemples. Està cobert mitjançant cavalls de fusta orientats en sentit nord-sud que alhora sostenen l'empostissat del primer pis. Al centre de la crugia s'obre la porta d'entrada o principal que condueix a la planta primera mitjançant una escala de pedra. La porta encara conserva els muntants de pedra picada, el marxa peu i la llinda. A cada costat hi ha algunes cambres com ara el forn de pa i el pastador. El primer s'obre al fons d'aquesta cambra que ocupa la crugia central de la casa i que té la boca amb els muntants de pedra picada, ampit també de pedra i arc de mig punt picat en bloc monolític. El forn conserva la volta amb maons de ceràmica refractari A la part dreta i amb accés des del vestíbul hi ha un altre àmbit de funció desconeguda. L'escala d'accés a la planta primera dona pas al menjador i sala principal de la casa, dividida en dues crugies i separades per mitjà d'un arc de mig punt de perfil rebaixat. La crugia més propera a l'escala conserva el sostre encara del tipus "enteixinat" amb bigues de fusta i emmotllats de guix. Segons F. Caballè (1995) "el pis d'una de les seves sales és enllosat amb pedres de grans mesures (la resta són de fusta) té el sostre decorat amb relleus , entre els quals destaca l'escut d'armes dels Puig". Per tant ell encara va poder veure-hi restes de motius en guix emmotllats molt desfigurats pel sutge de la sala El sostre de la meitat sud de la sala té les bigues col·locades d'una altra forma ja que corresponen a un altre període. Cal destacar la fornícula er a l'aiguamans amb la pica de pefdra, les finestres amb festejadors de pedra i també una petita campana sostinguda mitjançant bigues de fusta amb els caps treballats en forma humana molt similars als que trobem en algunes cases de Bagà (Cal Agutzil, Palau dels Foix, Palau de Pinós, Cal Peu-Curt i també a la Torre de Foix de Guardiola on es conserva una xemeneia de característiques a la de la casa del Puig. Totes tres tenen els mateixos trets i característiques raó de la qual permeten datar-les d'una mateixa cronologia de cap els volts del segle XV o principi del XVI. Des de la sala , que ocupa la crugia central , es pot accedir a la resta de dependències com ara la cuina, les alcobes i les habitacions de migdia i llevant de la casa decoradesalgunes elles amb sostres de guix emmotllat i representacions de "mont floré", paviments de lloses i finestres amb festejadors. La porta oest dona pas a la cambra situada al costat sud-oest hi té encastada al dmunt la fornícula per a la imatge de la verge, avui desapareguda i amb traces de la decoració pictòrica. La cuina es situa a la part posterior a la part més enrunada de la masia, ja que hi manca la coberta i tambéhi ha algunes finestres que conserven traces dels antics ampits de fusta decorades en motius en escacat. Una escala situada a la part oest de la sala principal comunica amb la planta superior, avui parcialment enderrocada i de la que encara es poden endevinar algunes cambres en més o menys bon estat i també l'estructura de suport de la coberta a

quatre vessants a base d'arcs de mig punt a cada angle de la casa. Els forjats són de fusta i també maó ceràmic i cal destacar que encara hi ha algues dinestres amb gelosies de ventilació. La part reservada als masovers es situa a la part de més a llevant i s'hi accedeix mitjançant una escala individualitzada del centre de la sala principal del primer pis.

Observacions:

Aquesta masia correspon amb una de les interessants del municipi de Gisclareny i conserva alguns elements notables que cal posar en valor i conservar com ara la porxada de la planta baixa, la sala de la primera planta amb l'arc a diafragma que la divideix, els sostres amb restes guix emmotllat i la xemeneia de la llar de foc o la'iguamens de la sala. Tal i com hem dit aquests elements guarden estretes relacions amb la xemeneia de Cal Agutzil de Bagà amb un escut en guix emmotllat al centre, la xemeneia de la torre de "la Torre de Foix" de Guardiola, la present del Puig o per exemple la del mas de Vilalta de Sant Mateu de Bages, per posar alguns exemples (Cascante, Torrella, P. 2015) i que aquests elements són datats de mitjans del segle XV o principi del XVI coincidint amb les diverses ampliacions de la masia en el moment que pertanyia al rector del Puig que finança part de la capella de Santa Maria de l'església de Sant Esteve de Bagà.

Història

Segons Martín (Martín, 2005) l'indret del Puig ja apareix esmentat en l'acta de consagració de Sant Miquel de Turbians el 948 "..entrego a l'esmentada parròquia les vil·les que s'han esmentat amb els seus termes, els quals afronten, per una banda, amb el terme de Bagà, per l'altra, amb el terme de Vallcebre, el de Saldes i, per l'altra, amb els termes de Molnell o del Puig [de Sant Martí]." (Martín, E inèdit del doc.ADCU). Posteriorment el lloc de Puig ens és esmanetat amb les donacions del monestir de Sant Llorenç prop Bagà el 961 "in valla buchranense, casas curtes et ortos, terras et vineas cultas vel incultas molendinis, aquis, aquiductis in Vilalta et in Marolaet in ipso Puio, et in Rus et Perdinela" (Serra i Vilaró, J; 1989. Llibre III P.82). Tanmateix és en la documentació d'aquest monestir quan se'n fa major referència ja que el 983 i posteriorment el 1003 es fa una donació de terres del mas Puig. I parla també d'un lloc dit Querol proper al Puig "I pècia de vinea ad domum Scti Laurencii monasterii, qui est in valle Buchuranense. Et advenit illa ipsa vinea de comparacione, in chomitatum Cerdaninense, in valle Buchuranense, in apennico de ipso Puio, in locum qui dicunt Cherol". El document esmenta les afrontacions que són "In vinea de Olibane vel eres suos, et de alia in ipsa Rocha Rotunda, et de III in vinea de Orifeitaqyi fuit condem..." (Bolós-Pagès, 1986) Bolós interpreta com a Sant Martí del Puig sense poder especificar la roca rodona. Nosaltres pensem que la roca rodona podria correspondre el pujol arrodonit on més tard s'hi alçà l'església de Sant Martí. Per tant és molt probable que aquest mas ja existís el segle X.. L'església de Sant Martí aviat es va convertir en una parròquia ja que el 1197 se l'esmenta com una parròquia. El 1288 el capellà del Puig Berenguer de Gaamir va arrendar del clergue de Gavarrós (Berenguer de Ça Rocha) amb totes les entrades, oblacions, defuncions, conreus, cases, possessions i altres drets que posseïen i li corresponien com també tot el de la seva església i sufragània de santa Maria de Faia (santa Magdalena) (Serra i Vilaró, J ;1989 Ob cit. Llibre III. P.253) . Aquest acord incluïa a Ça Rocha de residir a la parròquia "ibi residentiam pesonalem" i garantir servei religiós a les esglésies. Segons Serra i Martín conflictes posteriors acabaren imposant una multa de 150 sous a Gaamir i la confirmació de Berenguer de Ça Rocha com a rector del Puig. Altres documents són el 1295 l'església va rebre una deixa testamentària de 20 sous per part de Galceran de Pinós i Santa Maria de Faia de 10 sous. S'hi té documentada una petita comunitat de clergues que hi feien oficis diurns i també nocturns. En quant al mas del Puig sabem que era una mas que pagava els censos, delmes i primícies a l'església de santa maria del Castell de Bagà, juntament amb Sant iscle de Molnell. (Serra i Vilaró, Baronies). Consta que el 1368 el rector del Puig va entraren brega amb els homes de Berga als plans de Reboll. En conseqüència els bisbe d'Urgell va absoldre a tots els rectors i en va reposar de nous. També hi ha esment el

1399 que els prohoms del Puig van comprar als cònsols de Bagà un encencer, una custòdia de llautó en la que nen van pagar 2 lliures i quatre sous (Baronies, ob cit. P47). El màs Puig era propietat del rector de l'església de Santa Maria del Castell de Bagà. La importància del lloc del Puig era cabdal pels barons de Pinós. Tant és així que els rectors d'aquesta parròquia van finançar la construcció de la capella de Santa Maria a l'església de Sant esteve de Bagà. Així el 1396 es cobreix "la quapela nova de sent guyla (Julià)" a l'angle sud-oest del temple que va ser per Oliver Saig, rector de Sant Martí del Puig. A la clau de la volta s'hi va gravar "el ont floré" un puig coronat per una flor de lis fent referència al Puig i la qual n'era titular Oliver Saig (Galí, F, D i Lacuesta, C , R, 2010). El lloc i casa del Puig va tenir una llarga importància en el paper de kes baronies de Bagà. De la casa del Puig al llarg dels segles XVI i XVII es va esmentant, de forma continuada i és especialment el segle XVIII quan està a sota les mans dels Bover, una rica família que compra aquest mas el 1758 i que tenia propietats al mas Campà (Cal Ros), Molnell, entre altres. Segons el cadastre de 1754 la casa del Puig estava arrendada per quatre anys a Francesc Camprubí que també tenia arrendada la finca de Murcurols, la Pelosa i l'Hospitalet. Segons Martín (Martín, 2005) les condicions d'arrendament de la casa del Puig reservaven als Bover l'ús de la casa excepte dues estances per a guardar grans. També quedava per ells l'ús de la fruita que es produís, l'hort i el canamar, una quartera de rompuda i totes les rompudes que es fessin als emprius de Gisclarenycom el dret de pasturar els bous de pasturar a bast". Sembla que els Bover van decidir arrendar el mas per pagar una important quantitat de 8000 ll. que tenien amb la comunitat de preveres de l'església de la Pobla de Lillet, lloc de la qual n'eren originaris. En el cadastre de 1776, la masia figura a nom dels Bover (AMG, cadstre 1776) i sabem a través de la documentació eclesiàstica que alguns dels rectors de l'església de Gisclareny i del Puig procedieb d'aquesta mateixa casa. Així Julià i martí Bover eren germans sacerdots i fadristerns ja que l'hereu del mas era Joan Bover i segons Martín encara hi havia un altre germà de nom Josep que era ferrer. Julià va ser rector durant 18 anys a Gisclareny on el seu testament va encarregar un enterrament amb dotze sacerdots, tes misses cantades i una ofrena de pai i vi a l'església de Sant Martí. Va donar 900 lliures a la fundació de Sant Julià i va nomenar al seu germà Martí sacerdot de Gisclareny i li va encarregar que fes dotze misses anuals els dies especificats i va crear una causa pia de " col·locar donzelles en espiritual matrimoni" i especificant que fossin filles dels germans donant-los uina pensió de 20 lliures anuals en el moment del casament. Aquesta dot s'havia de donar als descendents de l'hereu de forma perpetua mente que la la resta de germans només es lliurés fins a la quarta generació (Martín, 2005. P.33). Els Bover van residir al mas del Puig fins a la fi del segle XVIII, car el segle XIX la masia era a mans de la rica família de Joan Vilella de Brocà , la qual posseïa cal Ros, l'Hostalet i el molí del Puig. La família es va traslladar a Bagà. En el cens de 1863 la masia del Puig era arrendada per Francesc Russell i pagava 6960 rals de contribució rural, 162 de contribució urbana, 875 per a contribució per al bestiar i un total de 7997 rals i hi havia un total de 12 persones majors de 7 anys. La masia va sobreviure la migració de 1900. Consta que va ser abandonada als anys'50. Francesc Caballè (Caballè i Cantalapiedra, F; 1995) "aquesta casa va ser una de les primeres en tenir servei d'aigua potable en una font no gaire llunyana". Segons algunes imatges de Lluís Estasen de

Bibliografia

- BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS(1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona. P .71, 200.
- CABALLÈ I CANTALAPIEDRA, F (1996). Les tres-centes cases de Giscareny. Columna Albí. P.55.
- GALÍ F, D; LACUESTA CONTRERAS, R (2010). Evolució històrica i constructiva de l'església de Sant Esteve de Bagà a partir de les fonst documentals. SPAL (Inèdit).
- MARTIN, E (2005 Una mirada sobre la història de Gsclareny.P.15, P.32, 33.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. Inventari de Patrimoni arquitectònic (IPA). Fitxa núm. 3337;
- ESTASSEN , LL (1913). "masia el Puig". Fons fotogràfic del Centre excursionista de Catalunya. Núms. 2570.
- GALLARDO GARRIGA, A (1930) "ermita i masia de Gisclareny". Fons fotogràfic de Centre

Excursionista de Catalunya EMX-C-3143.

SERRA i VILARÓ , J (1989). Les Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. Llibres I, II i III.

DDAA (2007). Catàleg específic de masies i edificacions rurals de Gisclareny. Fitxa. 044.

AHG.Cadastre de 1776

ACA. Llibrets de compliment pasqual. Amillament de 1863. Extret de Martín, E; 2005. Annex 21 i 22.

ADCU. Acta de consagració de Sant Miquel Turbians (inèdit)

